

EUROPSKA KOMISIJA
GLAVNA UPRAVA ZA ZDRAVLJE I SIGURNOST HRANE

Održivost hrane, međunarodni odnosi
Strategija „od polja do stola”

SAŽETO IZVJEŠĆE

ZAJEDNIČKI SASTANAK PLATFORME EU-A O GUBITKU I RASIPANJU HRANE

I EUROPSKOG PANELA GRAĐANA I GRAĐANKI

GU ZA ZDRAVLJE I SIGURNOST HRANE (SANTE)

Hibridno

7. studenog 2023.

Predsjednik (1): Klaus Berend, GU SANTE

Europska komisija i tijela EU-a (9): GU SANTE, ENV, AGRI, RTD, JRC i ESTAT, EEA (Europska agencija za okoliš), EASME (Izvršna agencija za mala i srednja poduzeća), EGSO (Europski gospodarski i socijalni odbor), EOR (Europski odbor regija)

Zastupljene države članice (23): AT, BE, BG, CZ, DK, EL, EE, FI, FR, DE, HU, IE, IT, LT, LU, NL, PL, PT, RO, SE, SK, SI, ES

Organizacije iz privatnog sektora (39): BEUC (Europska organizacija za zaštitu potrošača), BOROUME, COPA COGECA (Europsko udruženje poljoprivrednika i poljoprivrednih zadruga), CTC (Centar za čiste tehnologije ((Tehnološko sveučilište Münster)), Consorzio Bestack, DUH (Deutsche Umwelthilfe e.V.), ECSLA (Europsko udruženje za hladna spremišta i logistiku), EFFPA (Europsko udruženje prerađivača bivše hrane), EuroCommerce (europska organizacija koja zastupa sektor maloprodaje i veleprodaje), EuroCoop (Europska zajednica zadruga potrošača), EUPPA (Europsko udruženje prerađivača krumpira), Europatat (Europsko udruženje trgovaca krumpirom), FEBA (Europski savez banaka hrane), FoodCloud, FoodServiceEurope, FOODWIN (Food Waste Innovation Network), Freshfel Europe, EUCOFEL (Europsko udruženje za trgovinu voćem i povrćem), Zaklada Azti (Fundación AZTI - AZTI Fundazioa), HOTREC (Hotels, Restaurants & Cafés in Europe), HUA (Sveučilište Harokopio), HFBA (Mađarsko udruženje banaka hrane), Independent Retail Europe, IFWC (Međunarodna koalicija za sprečavanje rasipanja hrane), Last Minute Market, Les Restos du Coeur, MATVETT-NORSUS-NOFIMA CONSORTIUM, Rabobank, Regal Normandie, SWF (pokret „Stop Wasting Food” za suzbijanje rasipanja hrane), Too Good To Go, Venturis Horeca, WUR (Sveučilište i istraživački centar Wageningen), WRAP (Waste & Resources Action Program), World Union of Wholesale Markets (WUWM), Zero Waste Scotland.

Druge javne organizacije (5): OECD (Organizacija za gospodarsku suradnju i razvoj), FAO (Organizacija Ujedinjenih naroda za hranu i poljoprivredu), UNEP (Program Ujedinjenih naroda za okoliš).

Promatrači (1): NO

Zajednički sastanak Platforme EU-a o gubitku i rasipanju hrane i europskog panela građana i građanki

1. Dobrodošlica i uvodna riječ predsjednika na sastanku za razmjenu povratnih informacija: Klaus Berend, direktor za sigurnost hrane, održivost i inovacije

Predsjednik je otvorio sastanak dobrodošlicom sudionicima zajedničkog sastanka europskog panela građana i građanki i Platforme EU-a o gubitku i rasipanju hrane. Zahvalio je članovima panela na preporukama intenzivnijih mjera za suzbijanje rasipanja hrane u EU-u. Osvrnuo se na donošenje zakonodavnog prijedloga Europske komisije kojim se utvrđuju ciljevi smanjenja rasipanja hrane koje države članice trebaju postići do 2030. i objavljivanje izvješća građana uz procjenu učinka priloženu prijedlogu. Europska komisija u izvješću je iznijela stajalište o preporukama građana te navela kako će joj one pomoći u sveobuhvatnom radu na suzbijanju rasipanja hrane i poslužiti kao vodič državama članicama u ostvarenju budućih ciljeva.

2. Uvodna riječ moderatora

Moderator je pozdravio sudionike koji su se pridružili putem interneta i u Bruxellesu te je predstavio dnevni red sastanka.

3. Uvodno obraćanje (videozapis) Sandre Galline, glavne direktorice Glavne uprave za zdravlje i sigurnost hrane

Glavna direktorica Gallina u uvodnom obraćanju pobliže je opisala zakonodavni prijedlog Europske komisije i istaknula važnost preporuka građana za sprečavanje rasipanja hrane u EU-u. Preporuke građana uvrštene su u obvezujuće ciljeve iznesene u zakonodavnom prijedlogu. Kad bude donesen, njime će se od država članica zahtijevati da zauzmu integrirani pristup, uključujući sve ključne dionike u mjere za sprečavanje rasipanja hrane i potaknu potrošače na promjenu ponašanja. Istaknula je poziv građana na uspostavu pravednog i ravnopravnog lanca opskrbe hranom te promicanje doniranja hrane na razini EU-a, kao i važnost praćenja rasipanja hrane i poticanja subjekata u prehrambenom sektoru da se obvežu na smanjenje rasipanja hrane, među ostalim putem Kodeksa ponašanja za odgovorno poslovanje s hranom i postupanje na tržištu.

4. Komentari Glavne uprave za komunikaciju

Richard Kühnel, direktor za predstavništva i komunikacije u državama članicama, istaknuo je da je ovaj zajednički sastanak vrijedna prilika da Europska komisija i članovi platforme daju povratne informacije građanima o njihovim preporukama. Izjavio je da je u tijeku priprema sljedećeg kruga panela građana i građanki te najavio da će platforma za doprinos građana uskoro biti dostupna putem interneta.

5. Prezentacija preporuka panela europskih građana i građanki o rasipanju hrane i dijalog s članovima panela (tematski blok I: suradnja u lancu vrijednosti hrane: od polja do stola) ([PDF](#))

Predstavnici panela europskih građana i građanki koji su radili na tematskom bloku I predstavili su [preporuke 1 – 7](#). Uslijedila je razmjena mišljenja s članovima panela koji je uključivao predstavnike Europske komisije (GU za zdravlje i sigurnost hrane – SANTE i GU za poljoprivredu – AGRI), francuskog Ministarstva poljoprivrede i prehrambene neovisnosti te udruženja COPA COGECA i FEBA.

GU SANTE zahvalio je građanima na preporukama i pozvao na aktivno uključivanje svih dionika u sprečavanje rasipanja hrane i jačanje suradnje u cijelom lancu opskrbe hranom. Takav integrirani pristup u skladu je s obvezama utvrđenima u zakonodavstvu EU-a o otpadu, a ponovljenima u zakonodavnom prijedlogu Europske komisije kojim se postavljaju ciljevi smanjenja rasipanja hrane. GU SANTE iznio je primjedbe na preporuke građana, i to ponajprije na 3., 4., 5. i 6. preporuku.

Zakonodavstvom EU-a o otpadu (Okvirna direktiva o otpadu) od država članica već se zahtijeva da potiču doniranje hrane, a zakonodavni prijedlog Europske komisije trebao bi pružiti dodatni poticaj i potporu toj praksi na razini EU-a kako bi se višak hrane lakše mogao staviti na raspolaganje onima kojima je potrebna. Osim toga, Europska komisija Europskom savezu banaka hrane (FEBA) dodijelila je bespovratna sredstva (za djelovanje) u okviru programa jedinstvenog tržišta za potporu izgradnji kapaciteta banaka hrane. Komisija je objasnila da su radi lakše razmjene podataka i primjera dobre prakse uspostavljene platforma EU-a o gubitku i rasipanju hrane te mreža digitalnih resursa [centar EU-a za sprečavanje gubitka i rasipanja hrane](#). Nadalje, kako bi svim dionicima pomogao da procijene djelotvornost inicijativa za sprečavanje rasipanja hrane, Zajednički istraživački centar Europske komisije razvio je okvir za procjenu, uključujući kalkulator za kvantificiranje povezanih učinaka. Mreže gradova, kao što su EURO CITIES, milanski pakt o politici prehrane u urbanim sredinama i ICLEI (Lokalne vlasti za održivost), provode razne uzajamne programe namijenjene gradovima. Kad je riječ o podacima o stopama rasipanja hrane, zakonodavstvom EU-a o otpadu od država članica zahtijeva se da prate stope rasipanja hrane u svakoj fazi opskrbe hranom prema zajedničkoj metodologiji mjerenja i da o nalazima izvješćuju Ured za statistiku EU-a EUROSTAT. Naposljetku, angažman građana u budućnosti se može staviti na dnevni red Platforme EU-a o gubitku i rasipanju hrane kako bi članovi mogli razmjenjivati iskustva i učiti iz njih.

GU AGRI također je zahvalio građanima na preporukama te je primijetio da se 1., 2. i 7. preporuka odnose na održivost hrane općenito, a da veza između lokalnih, sezonskih i kratkih lanaca opskrbe te smanjenja rasipanja hrane sama po sebi još nije dokazana. Preporuke građana u skladu su s općim stavom Europske komisije o održivosti hrane, kojim se u obzir uzimaju sve relevantne dimenzije. GU AGRI podsjetio je na važnost pravila unutarnjeg tržišta i poticanja regionalnih programa, teritorijalnih mjera i prehrambenih sustava. Spomenuo je da su neke države članice u nacionalne strateške planove u okviru zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) uključile potporu lokalnim tržištima i kratkim lancima opskrbe te je naveo da u strateškim planovima u okviru ZPP-a ne postoji operativni pokazatelj koji bi omogućio praćenje mjera za smanjenje gubitka i rasipanja hrane. Istaknuo je da je svaki sudionik u lancu opskrbe hranom važan i naveo da predloženi ciljevi smanjenja rasipanja hrane trenutačno ne uključuju primarnu proizvodnju. U vezi s 5. i 6. preporukom GU AGRI istaknuo je važnost uključivanja dionika u izradu politike EU-a o hrani i poljoprivredi i naveo da će Europska komisija pokrenuti strateški dijalog o budućnosti poljoprivrede u EU-u. Kad je riječ o preporuci o nepoštenim trgovačkim praksama, izvijestio je da provedbena tijela država članica pomno prate nepoštene trgovačke prakse te da je podrška poljoprivrednicima u pregovaranju s drugim dionicima u lancu opskrbe hranom razlog za odobravanje izuzeća od pravila tržišnog natjecanja za poljoprivrednike, razradu sporazuma o održivosti i druge mjere poduzete za potporu proizvođačkim organizacijama. Ukratko, preporuke građana u skladu su s postojećim i budućim planovima Europske komisije.

Francusko Ministarstvo poljoprivrede i prehrambene neovisnosti zahvalilo je građanima na trudu i preporukama kojima se podupiru mjere poduzete na nacionalnoj razini, a posebno teritorijalna dimenzija. Stvaranjem „teritorijalnih prehrambenih projekata” u Francuskoj pruža se potpora pokretanju poslovanja poljoprivrednika te uspostavi kratkih lanaca opskrbe i opskrbe održivom, visokokvalitetnom hranom u kantinama. Trenutačno je 430 projekata razrađeno u okviru zajedničkog djelovanja, a sprečavanje rasipanja hrane uključeno je u njihove dimenzije. Osim toga, u Francuskoj

postoje mreže koje su u potpunosti usmjerene na sprečavanje rasipanja hrane (REGAL). Kad je riječ o financijskim poticajima za doniranje hrane, fiskalnim pravilima u Francuskoj omogućuje se odbitak poreza na dobit do 60 % neto knjigovodstvene vrijednosti donirane hrane. Štoviše, zakonodavstvom se od određenih dionika zahtijeva sklapanje sporazuma o partnerstvu s bankama hrane za doniranje viška hrane kao i uspostava plana upravljanja kako bi se zajamčila kvaliteta donirane hrane. Francusko ministarstvo istaknulo je važnost informiranja javnosti o konzumaciji zdravih sezonskih proizvoda, pri čemu je navelo da je edukacija o hrani i okusu uvrštena u školski kurikulum te da bi ubuduće u trgovinama površine veće od 400 m² moglo biti obvezno isticanje informacija o sezonalnosti voća i povrća.

Udruženje **COPA COGECA** zahvalilo je građanima na detaljnim preporukama i istaknulo da je svjesno da poljoprivrednicima nije u interesu bacati proizvedenu hranu te da na tržištu postoji neravnoteža moći. U kontekstu 1. preporuke pozdravilo je prijedloge za jačanje uloge proizvođača i smanjenje neravnoteže moći u lancu vrijednosti hrane putem praćenja i bolje provedbe Direktive o nepoštenim trgovačkim praksama. Izrazilo je zabrinutost u vezi s preporukom da se angažira najbliži mogući proizvođač jer bi to moglo biti u suprotnosti s pravilima tržišnog natjecanja i možda ne bi donijelo željene rezultate. Pozdravilo je rad na promicanju izravne prodaje „ružnog“ voća i povrća, istaknulo važnost marketinških standarda kao „zajedničkog jezika“ tržišta za visoku kvalitetu i sprečavanje poremećaja na tržištu te pojasnilo da se oni ne primjenjuju na izravnu prodaju. Udruženje COPA COGECA navelo je primjere inicijativa u koje su uključeni poljoprivrednici i poljoprivredne zadruge, kao što je mađarski pilot-program koji povezuje Mađarsko udruženje banaka hrane i veletržnicu u Budimpešti kako bi se pronašla prodajna mjesta za „ružno“ voće i povrće. Sličan projekt postoji u Nizozemskoj, u sklopu kojeg se „ružno“ voće i povrće koristi za proizvodnju prerađene hrane. U osvrtu na 2. preporuku COPA COGECA podržala je promicanje lokalnih proizvoda jer to poljoprivrednike približava potrošačima i može pomoći da se razvije osjećaj za vrijednost hrane (takvi projekti postoje u Italiji, Austriji, Finskoj itd.). Kad je riječ o 7. preporuci, COPA COGECA naglasila je potrebu da se definira što je sezonska i lokalna hrana.

FEBA je zahvalila građanima na preporukama i fokusu na doniranje hrane, posebno u kontekstu u kojem se donacije viška hrane smanjuju, a dobrotvornim organizacijama potrebno je sve više hrane zbog sve većeg broja ljudi kojima je potrebna pomoć i rasta operativnih troškova banaka hrane (zbog inflacije i povećanih troškova energije povezanih s agresivnim ratom Rusije protiv Ukrajine). Banke hrane bave se mnogim područjima istaknutima u preporukama građana, posebice potrebom za financijskom potporom, digitalnim alatima te prikupljanjem i dijeljenjem podataka. Preporuke građana podijeljene su i raspravljene s mrežom te su organizirane međusobne razmjene kako bi se podijelile informacije o nacionalnim politikama, kao i posjeti kako bi se olakšala razmjena znanja s bankama hrane izvan EU-a (npr. Moldova). FEBA je također organizirala sastanak sa svojim članovima o korištenju digitalnim alatima koji se održao u Dublinu. Uvjerila je građane da se kontinuirano nastoji olakšati doniranje hrane te je u tom smislu spomenula rasprave održane na njezinoj godišnjoj konvenciji, kao i tekuću procjenu Platforme EU-a o gubitku i rasipanju hrane u vezi s izazovima i mogućnostima doniranja hrane.

Nakon prvog odgovora članova panela na preporuke građana moderator je sudionike sastanka (putem interneta i uživo) pozvao da postave pitanja. Jedan je građanin pitao imaju li druge zemlje osim Francuske sustav poreznih olakšica za donacije hrane. **GU SANTE** odgovorio je da neke zemlje primjenjuju takve mjere, primjerice Portugal, Italija i Španjolska, te da smjernice za doniranje hrane, koje je Europska komisija donijela 2017., sadržavaju odjeljak o fiskalnim poticajima koji su se tada primjenjivali u EU-u. **FEBA** je potvrdila da te zemlje primjenjuju porezne olakšice u korist donacija hrane i dodala da su važne i prilagodbe PDV-a kako bi se uzela u obzir smanjena ekonomska vrijednost

hrane koja se donira, što je dodatna fiskalna mjera koju države članice mogu provesti. Osim fiskalnih poticaja neke zemlje, primjerice Italija, pojednostavnile su administrativne postupke za hranu koju doniraju subjekti u prehrambenom sektoru (u usporedbi s onima koji su potrebni za njezino uništavanje ili za drugu upotrebu viška hrane). **Francusko ministarstvo** dodatno je pojasnilo da je dobrotvornim organizacijama osim poreznih olakšica dostupna i potpora koja im omogućuje izravan pristup zdravim i kvalitetnim proizvodima (inicijativa „Bolja hrana za sve”, za koju će 2024. biti izdvojeno 100 milijuna EUR).

Međunarodna koalicija za sprečavanje rasipanja hrane poručila je Platformi EU-a o gubitku i rasipanju hrane i GU-u AGRI da utjecaj kvalitete hrane, lokaliteta i kratkih lanaca opskrbe treba promatrati u kontekstu njihova mogućeg učinka na rasipanje hrane u cijelom lancu vrijednosti hrane s obzirom na nedostatak znanja u tom području. **GU AGRI** odgovorio je da Europska komisija trenutačno provodi istraživanja u tom području te da postoji potreba za kontinuiranom razmjenom informacija među dionicima o tome kako lokalni prehrambeni sustavi mogu pomoći u rješavanju problema gubitka i rasipanja hrane, a time i problema sigurnosti opskrbe hranom, uz poštovanje pravila unutarnjeg tržišta (tj. „lokalne” potrebe moraju biti pažljivo definirane, a ne izjednačene s „nacionalnima”). Također je naglasio da je važno razumjeti ponašanje potrošača kad je riječ o rasipanju hrane te kakvu ulogu imaju drugi čimbenici, kao što su vrijeme izdvojeno za planiranje i pripremu obroka, uvažavanje i poznavanje hrane itd.

Jedan je građanin pitao postoji li mogućnost da se uspostavi veza između propisa o tržišnom natjecanju i davanja prioriteta domaćim proizvođačima. **GU AGRI** odgovorio je da jedinstveno tržište EU-a jamči slobodno kretanje robe, ljudi, usluga i kapitala te donosi brojne koristi građanima. Natjecanje mora biti pošteno, a samim tim i otvoreno i transparentno. Primjerice, nije moguće nametnuti obveze kojima bi se prednost dala nacionalnoj proizvodnji u odnosu na proizvodnju drugih država članica ili trgovinskih partnera. U tom je smislu GU AGRI naglasio važnost preporuke o praćenju i provedbi Direktive o nepoštenim trgovačkim praksama i dodatno objasnio da je pojašnjena primjena pravila tržišnog natjecanja na kolektivne inicijative kojima se promiče održivost u lancima opskrbe hranom. Strateški planovi u okviru ZPP-a mogu se provoditi u korist lokalnih i kratkih lanaca opskrbe, ali nije ih lako proširiti te pritom izbjeći nacionalističke pristupe i utvrditi kako najbolje služiti regijama.

Moderator je pozvao građane u panelu da daju kratke završne riječi. Građani su izjavili da pozdravljaju napredak postignut u provedbi predloženih preporuka, kao što su davanje prioriteta prikupljanju podataka, fiskalni poticaji za doniranje hrane, poticanje razmjene dobre prakse u EU-u te informiranje javnosti o platformi EU-a o gubitku i rasipanju hrane i ulozi građana u pokretanju promjena. Istaknuli su i uloga društvenih medija u promicanju sprečavanja rasipanja hrane.

Građani su pitali hoće li se razmotriti uvođenje poreza na hranu koja se baca u maloprodaji. **GU SANTE** odgovorio je da su neke općine uvele fiskalne poticaje, primjerice programe za smanjenje troškova prerade otpada za poduzeća koja doniraju hranu. S obzirom na mogući pozitivan učinak kratkih lanaca opskrbe na sprečavanje rasipanja hrane građani su pitali predviđa li Europska komisija moguće izmjene zakonodavstva o tržišnom natjecanju kako bi neki trgovci na malo bili obvezni nabavljati proizvode lokalno. **GU AGRI** odgovorio je da, iako se pravila o tržišnom natjecanju koja se u širem smislu odnose na održivost hrane trenutačno razrađuju, potrebni su jasniji dokazi da bi takve mjere imale pozitivan učinak na sprečavanje rasipanja hrane. Izjavio je da će Europska komisija dodatno razmotriti kako podržati teritorijalne prehrambene sustave u kontekstu šire rasprave o prelasku na održive prehrambene sustave. Naposljetku, kako bi se ubrzao napredak, građani su istaknuli da je potrebno djelovati na temelju dokaza, usmjeriti se na lako ostvarive ciljeve i područja u kojima je moguće ostvariti najveće rezultate te usvojiti sustavni pristup u cijelom lancu vrijednosti hrane.

6. Presentacija preporuka europskog panela građana i građanki o rasipanju hrane i razmjena s članovima panela (tematski blok II: inicijative u prehrambenom sektoru) ([PDF](#))

Predstavnici panela europskih građana i građanki koji su radili na tematskom bloku II (inicijative u prehrambenom sektoru) predstavili su [preporuke 8 – 15](#). Nakon toga uslijedila je razmjena mišljenja s članovima panela, uključujući predstavnike Europske komisije (GU SANTE), finskog Ministarstva poljoprivrede i šumarstva, udruženja EUROCOMMERCE i Međunarodne koalicije za sprečavanje rasipanja hrane.

U osvrtu na 13. preporuku **GU SANTE** izjavio je da je ohrabrujuće što građani uvelike podupiru postavljanje ciljeva kvantitativnog smanjenja rasipanja hrane na razini EU-a koje trebaju postići države članice, pri čemu same mogu definirati mjere potrebne za njihovo postizanje. Taj je pristup iznesen u zakonodavnom prijedlogu koji je Europska komisija donijela 5. srpnja, a o njemu trenutačno pregovaraju Europski parlament i Vijeće Europske unije. GU SANTE napomenuo je da prijedlog nisu puke smjernice jer se u njemu utvrđuju pravno obvezujući ciljevi, pri čemu se od država članica zahtijeva da rasipanje hrane u preradi/proizvodnji smanje za 10 %, a u maloprodaji i potrošnji za 30 % po stanovniku. Ta bi se smanjenja trebala postići do 2030., a kao referentna godina utvrđena je 2020. GU SANTE nadalje je objasnio da je zakonodavstvom EU-a o otpadu već utvrđena hijerarhija za sprečavanje rasipanja hrane koja je u skladu s preporukama građana, a posebice uključuje davanje prioriteta iskorištavanju viška hrane za prehranu ljudi.

U odnosu na 8. preporuku GU SANTE istaknuo je da danas postoje brojne mreže i digitalni alati za olakšavanje preraspodjele viška hrane između subjekata u prehrambenom sektoru i banaka hrane / dobrotvornih udruga te izravno potrošačima. Organizacija takve razmjene na razini EU-a nije izvediva, posebice za hranu kojoj uskoro istječe rok trajanja.

U osvrtu na 11., 12. i 14. preporuku GU SANTE pozdravio je činjenicu da građani potvrđuju potrebu za pristupom utemeljenim na dokazima kojim bi se svi sudionici vodili u učinkovitom sprečavanju rasipanja hrane te je istaknuo važnost praćenja i transparentnosti podataka i postignutih rezultata. Budući da države članice podnose godišnja izvješća o stopama rasipanja hrane, EU može dobro pratiti svoj napredak prema ostvarenju globalnih i svojih ciljeva. Države članice imaju obvezu izvješćivanja o stopama rasipanja hrane u svakoj fazi lanca opskrbe hranom, prema zajedničkoj metodologiji, no nacionalna tijela metodologiju mogu prilagoditi nacionalnoj situaciji i posebnostima. Kad je riječ o uključenosti subjekata u prehrambenom sektoru u prikupljanje podataka, neke države članice zahtijevaju od poduzeća da prate rasipanje hrane, a druge podupiru poduzeća u provedbi dijagnoze rasipanja hrane i uspostavi mehanizama sprečavanja. Na razini EU-a Europska komisija također potiče subjekte u prehrambenom sektoru da se obvežu na smanjenje rasipanja hrane putem Kodeksa ponašanja za odgovorno poslovanje s hranom i marketinške prakse.

GU SANTE istaknuo je da Europska komisija putem Platforme EU-a o gubitku i rasipanju hrane nastoji poticati razmjenu dobre prakse utemeljene na dokazima. Zajednički istraživački centar Europske komisije uspostavio je okvir za evaluaciju kako bi svim dionicima pomogao da procijene učinkovitost svojih intervencija i provodi periodičnu procjenu inicijativa za sprečavanje rasipanja hrane u EU-u. Europska agencija za okoliš također preispituje i redovito ocjenjuje nacionalne programe država članica za sprečavanje rasipanja hrane. GU SANTE ponovio je da istraživački i inovacijski projekti financirani u okviru programa EU-a Obzor Europa pružaju podatke i saznanja koji doprinose sprečavanju rasipanja hrane, kao što je bolje razumijevanje utjecaja društvenih normi na ponašanje i stvaranje otpada od hrane (projekt [CHORIZO](#) i tekući projekt [SISTERS](#), u sklopu kojega se istražuju inovacije ambalaže povezane s rasipanjem hrane te uvođenje „pametnih” spremnika za upotrebu u logistici lanca opskrbe).

Finsko Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva navelo je da je rad panela građana vrlo konstruktivan i koristan, a osobito se osvrnulo na 10., 13. i 15. preporuku. Finska mjeri rasipanje hrane od 2008., a hoteli i restorani ne smiju bacati hranu koja se još uvijek može konzumirati. Logotip (10. preporuka) vrsta je simbola kvalitete koja bi mogla biti korisna za prepoznavanje poduzeća koja dobro upravljaju hranom, a pomaže i boljem informiranju potrošača putem ambalaže. U odnosu na 13. preporuku finsko ministarstvo navelo je da bi trebao postojati dobar pregled hijerarhije tijeka otpada kako bi se prioritete stavilo u prvi plan. Finska je uspostavila politike i postupke na nacionalnoj razini za pomoć u pristupu hrani onima kojima je potrebna, za podršku poduzećima koja su voljna donirati hranu te za okupljanje donatora i korisnika pomoći u hrani. U osvrtu na 15. preporuku finsko ministarstvo istaknulo je da je ambalaža važna za zaštitu i sigurnost hrane te napomenulo da ju je potrebno poboljšati kako bi se smanjilo njezino rasipanje, pri čemu je navelo da je 0,5 do 2 % učinaka hrane na okoliš povezano s ambalažom.

EuroCommerce je zahvalio na pozivu i priznao da je ideja inspirativna, a povratne informacije dao je o 9., 12. i 15. preporuci. Podsjetio je na povlaštenu položaj maloprodajnog i veleprodajnog sektora na sjecištu ponude i potražnje, stoga se posebno bavi sprečavanjem rasipanja hrane. U osvrtu na 9. preporuku istaknuo je da rasipanje hrane poduzećima nije isplativo jer stvara troškove, stoga je sektor znatno poradio na predviđanju ponude, uključujući primjenu umjetne inteligencije (uz podatke o prodaji), kako bi se bolje razumjelo i predvidjelo što će se kupiti i kada. Poduzećima je potrebna fleksibilnost (umjesto pravnih okvira) kako bi najbolje odgovorila na promjene u ponudi i potražnji, što je ključno za sprečavanje rasipanja hrane. U tom je pogledu EuroCommerce istaknuo važnost dijaloga u lancu opskrbe. Kad je riječ o poreznim olakšicama, EuroCommerce je izrazio podršku nultoj stopi PDV-a za donacije hrane, što se ranije smatralo zaprekom, dok je u pogledu obveznog sustava izvješćivanja izjavio da mnogi njegovi članovi već dobrovoljno izvješćuju o rasipanju hrane kako bi informirali kupce i ulagače te radi transparentnosti. Već postoje mnogi obvezni zahtjevi za subjekte u prehrambenom sektoru, uključujući nefinancijsko izvješćivanje. EuroCommerce je primijetio da se s obzirom na svoj utjecaj na emisije stakleničkih plinova rasipanje hrane prebacuje u prvi plan i u kontekstu obveza povezanih s klimatskim promjenama. Važnom smatra predstojeću Uredbu o ambalaži i ambalažnom otpadu te je ukazao na važnu ulogu ambalaže za sigurnost i zaštitu hrane, a time i za sprečavanje njezina rasipanja. Naglasio je da veličine ambalaže moraju biti prikladne i za različite vrste potrošača (npr. jednočlana kućanstva u odnosu na velike obitelji). Kad je riječ o inovacijama u ambalaži, EuroCommerce je podsjetio na važnost odgovarajućeg zakonodavnog okvira kako bi poduzeća mogla izvršiti potrebna ulaganja, a proizvodi ušli na tržište.

Međunarodna koalicija za sprečavanje rasipanja hrane (IFWC) zahvalila je građanima na angažmanu i trudu, a u osvrtu na preporuke za privatni sektor istaknula da je ključno izvješćivanje o količinama hrane koju rasipaju svi sudionici u lancu opskrbe te da privatni sektor aktivno radi na standardizaciji metodologija mjerenja, među ostalim na sektorskoj osnovi (npr. za masovnu ugostiteljsku ponudu). Prijedlog građana za izradu logotipa također bi se mogao iskoristiti za nagrađivanje poduzeća koja mjere rasipanje hrane i izvješćuju o njemu te definiraju akcijski plan za njegovo smanjenje. IFWC je izvijestio da je izrada norme ISO o upravljanju smanjenjem rasipanja hrane u tijeku i istaknuo važnost potpore provedbi takvih normi na sektorskoj razini, na primjer uz pomoć osposobljavanja i drugih mjera. Objasnio je da je za inicijative za sprečavanje rasipanja hrane potrebno djelovanje više dionika: na primjer, restorani mogu uvesti vrećice za nošenje ostataka hrane kući, ali ta praksa neće zaživjeti ako ih potrošači smatraju kulturološki neprihvatljivima. Da bi se otklonila ta prepreka, mjeru bi trebalo popratiti informativnim kampanjama, stimulacijom itd. IFWC je istaknuo važnost informiranja i promicanja suradnje među dionicima u provedbi okvira za sprečavanje rasipanja hrane, uz potporu uključenim akterima, primjerice u obliku dobrovoljnih sporazuma,

informativnih kampanja, istraživačkih projekata koje financira EU i mreža kao što su Platforma EU-a o gubitku i rasipanju hrane.

Nakon tog prvog odgovora članova panela na preporuke građana moderator je pozvao sudionike sastanka (putem interneta i uživo) da postave pitanja te se osvrnuo na pitanja i komentare u programu za čavrljanje, osobito o ambalaži i navikama potrošača.

Portugalsko Ministarstvo poljoprivrede izjavilo je da zbog transportne logistike nije izvediva uspostava platforme za inicijative u prehrambenom sektoru na razini EU-a koja bi povezala poduzeća s bankama hrane i potrošačima. Spomenulo je da su neke države članice već uvele tu vrstu platforme na nacionalnoj razini za preraspodjelu proizvoda kojima uskoro istječe datum „upotrijebiti do” ili „najbolje upotrijebiti do” i pitalo je jesu li učinkovite. Ministarstvo smatra da ne postoji jedinstvena metodologija za mjerenje rasipanja hrane na razini EU-a, što ukazuje na to da ju je potrebno osmisliti. Također je izjavilo da, iako je ambalažu potrebno smanjiti, ona je ključna za zaštitu i sigurnost hrane te informiranje potrošača.

Kad je riječ o povezivanju subjekata u prehrambenom sektoru, banaka hrane i potrošača putem digitalnih platformi, **EuroCommerce** je odgovorio da se ne zalaže za centraliziranu europsku bazu podataka, već da se povezivanje poduzeća s bankama hrane i potrošačima bolje može organizirati na lokalnoj ili regionalnoj, pri čemu je istaknuo i ograničenja povezana s logistikom i praktičnom organizacijom takve preraspodjele. Potvrdio je da takve inicijative već postoje na lokalnoj razini i dobro funkcioniraju.

U odnosu na smanjenje ambalaže **finsko ministarstvo** ponovilo je da suvišnu ambalažu treba izbjegavati, ali da je nije moguće u potpunosti izbjeći jer je potrebna radi sigurnosti hrane.

Međunarodna koalicija za sprečavanje rasipanja hrane naglasila je da je važno okupiti poduzeća oko prioritarnih tema u kojima su potrebna zajednička ulaganja i istraživanja, na primjer način mjerenja rasipanja hrane u određenom sektoru. Navela je da su dobrovoljni sporazumi važni i zahtijevaju podršku država članica na nacionalnoj razini.

GU SANTE istaknuo je da su one države članice koje su postigle znatan napredak u smanjenju rasipanja hrane sklopile dobrovoljne sporazume s privatnim sektorom, odnosno javno-privatna partnerstva s dogovorenim ciljevima smanjenja rasipanja hrane. Platforma EU-a o gubitku i rasipanju hrane trenutačno procjenjuje dobrovoljne sporazume koji su dosad provedeni kako bi se izdvojila i podijelila najbitnija saznanja.

Moderator je pozvao građane u panelu da daju kratke završne riječi. Građani su naglasili da bi se institucije EU-a trebale pobrinuti da sve države članice postignu napredak na temelju zajedničkog ili standardiziranog pristupa, ali i da je važno definirati kratkoročne, srednjoročne i dugoročne planove te komunicirati o postignutom uspjehu. Iako bi svi građani trebali biti uključeni u komunikaciju, potrebno je učiniti više kako bi se doprlo do mladih, posebno putem društvenih medija, pri čemu bi ih trebalo informirati, ali i motivirati i angažirati.

7. Presentacija preporuka europskog panela građana i građanki o rasipanju hrane i razmjena s članovima panela (tematski blok III: poticanje promjena ponašanja potrošača) ([PDF](#))

Predstavnici panela europskih građana koji su radili na tematskom bloku III predstavili su [preporuke 16 – 23](#). Uslijedila je razmjena mišljenja s članovima panela koji je uključivao predstavnike Europske

komisije (GU SANTE), nizozemskog Centra za prehranu te udruženja Independent Retail Europe i EUFIC.

GU SANTE zahvalio je građanima na konkretnim preporukama i istaknuo da je važno svaku zemlju promatrati odvojeno kako bi se intervencijama i mjerama na nacionalnoj i lokalnoj razini utjecalo na ponašanje potrošača. Naglasio je da je ključno uzeti u obzir prehrambene navike potrošača, njihove stavove prema hrani i njezinu rasipanju, kao i poznavanje hrane i vještine upravljanja hranom kako bi se izbjeglo rasipanje, te njihovu motivaciju za djelovanje. Pristup „odozgo prema dolje” na razini EU-a ne bi bio učinkovit za rješavanje problema rasipanja hrane široke potrošnje, ali mjerama na razini EU-a nastoji se olakšati razmjena dobre prakse, posebno putem Platforme EU-a o gubitku i rasipanju hrane, te poticati i podupirati mjere koje poduzimaju države članice. Zakonodavni prijedlog Europske komisije kojim se postavljaju ciljevi smanjenja rasipanja hrane trebao bi potaknuti države članice da poduzmu ambiciozne mjere i ulože u programe promjene ponašanja, kao i jačanje suradnje dionika u cijelom lancu opskrbe hranom i drugih relevantnih dionika, primjerice akademske zajednice, nevladinih organizacija i financijskih institucija. Međunarodni dan posvećen sprečavanju gubitka i rasipanja hrane, koji se održava 29. rujna svake godine, prilika je za dijalog o toj temi. Europska komisija u distribuciju informativnih materijala 2023. uključila je i panel građana i građanki.

GU SANTE izjavio je da je promicanje boljeg razumijevanja i korištenja oznaka datuma („upotrijebiti do” i „najbolje upotrijebiti do”) kako bi se izbjeglo rasipanje hrane jedan od ciljeva Platforme EU-a o gubitku i rasipanju hrane. Članovi kontinuirano dijele svoja znanja, iskustvo i primjere dobre prakse u tom području putem same Platforme, ali i njezine namjenske podskupine i mrežnog centra EU-a za sprečavanje gubitka i rasipanja hrane. Kad je riječ o planiranoj reviziji pravila o označavanju datuma (koja je priopćena panelu građana i građanki na prvom sastanku u prosincu 2022.), Europska komisija s državama članicama istražila je može li se ta inicijativa nastaviti uz zakonodavni prijedlog kojim se postavljaju ciljevi smanjenja rasipanja hrane. Iako su države članice podržale usklađen pristup u području označavanja datuma, većina je naglasila da su potrebna daljnja razmatranja najprikladnije formulacije i dodatna istraživanja potrošača, a neke su tvrdile da bi trebalo više uložiti u bolje informiranje potrošača o postojećim konceptima označavanja datuma. Većina država članica također se zauzela za rješavanje tog problema kao dio šire revizije pravila označavanja hrane koja je još u tijeku.

Kad je riječ o 16. preporuci, GU SANTE objasnio je da je rješavanje problema gubitka hrane na dnevnom redu Platforme EU-a o gubitku i rasipanju hrane uz stalnu razmjenu informacija u kontekstu podskupine za praćenje gubitka i rasipanja hrane. Objasnio je da se Okvirna direktiva o otpadu ne odnosi na gubitak hrane na poljoprivrednim gospodarstvima jer se takav materijal ne smatra otpadom te da nema pouzdanih podataka o dimenziji tog problema. Europska komisija nastavlja istraživati gubitke hrane i načine njegova sprečavanja, uzimajući u obzir rad u okviru relevantnih istraživačkih projekata koje financira EU. Na primjer, projektom [FOLOU](#) nastoji se utvrditi pouzdana metodologija za kvantificiranje gubitaka hrane u primarnoj proizvodnji, osobito gubitaka koji nastaju od trenutka kad su proizvodi spremni za berbu do same berbe.

Nizozemski Centar za prehranu zahvalio je građanima na inspirativnom radu i posebno se osvrnuo na 17. i 20. preporuku, koje se odnose na potrošačke kampanje. Istaknuo je da su informiranje potrošača i perspektiva aktivnog djelovanja ključni za poticanje potrošača da smanje rasipanje hrane. Nizozemska je od 2015. smanjila stopu rasipanja hrane u kućanstvima za 23 % i nastavlja se zalagati za daljnje smanjenje, posebice organizacijom nacionalne kampanje „Tjedan bez rasipanja hrane”. U organizaciji nizozemskog Centra za prehranu i zaklade Food Waste Free United kampanja se 2023. održala peti put, u njoj je sudjelovao širok spektar dionika, a bila je usmjerena na vezu između sprečavanja rasipanja hrane i djelovanja u području klime. Uspjeh inicijative bio je povezan s aktivnom suradnjom javnih i

privatnih dionika i udruživanjem resursa kako bi se povećalo doseg i osmislili obrazovni i praktični alati za mjerenje koji se mogu koristiti kod kuće. Nizozemski Centar za prehranu potaknuo je druge države članice da organiziraju slične kampanje i preporučio da se djelovanje usmjeri na jedan tjedan kako bi se tema stavila visoko na dnevni red. Međutim, tjedan dana djelovanja nije dovoljno, već su potrebna kontinuirana nastojanja u cijelom lancu vrijednosti hrane kako bi se potrošačima olakšalo ograničavanje rasipanja hrane.

Udruženje **Independent Retail Europe** također je zahvalilo građanima na trudu i istaknulo važnost obrazovanja za smanjenje rasipanja hrane široke potrošnje i pomoći potrošačima da bolje upravljaju hranom. Za obrazovanje potrošača odgovorne su države članice. Trgovci na malo zajedno s drugim gospodarskim subjektima mogu igrati ulogu u informiranju, pomoći i olakšavanju sprečavanja rasipanja hrane uz pomoć raznih alata, kao što su publikacije i aplikacije, ali ne mogu kontrolirati što će potrošači baciti i stoga ne mogu biti odgovorni za rasipanje hrane na razini potrošača. U odnosu na 23. preporuku o promociji proizvoda kojima uskoro istječe rok valjanosti Independent Retail Europe naveo je da je to već raširena praksa jer neprodana hrana trgovcima na malo predstavlja trošak. Trgovci na malo na razne načine informiraju kupce (npr. naljepnice i druga sredstva za promociju u trgovini) i u najboljem su položaju da utvrde najdjelotvornije metode za to. Važno je da kupci konzumiraju prodane proizvode jer se u suprotnom rasipanje hrane prenosi iz maloprodaje u kućanstva. Independent Retail Europe objasnio je da su trgovci na malo aktivno uključeni u sprečavanje rasipanja hrane jer upravljaju ponudom i potražnjom, postavljaju promotivne cijene, preraspodjeljuju višak hrane u banke hrane i putem aplikacija te prerađuju neprodanu hranu (npr. pripremaju juhe ili sokove). Iako trgovci na malo aktivno sudjeluju u informiranju potrošača o sprečavanju rasipanja hrane, Independent Retail Europe ipak se nije složio s nizozemskim Centrom za prehranu da bi kampanje za sprečavanje rasipanja hrane trebale biti organizirane tijekom blagdana.

Europsko vijeće za informiranje o hrani (EUFIC) komentiralo je 16. preporuku o spremanju neubrane hrane i obavješćivanju potrošača i poljoprivrednika o takvim prilikama. EUFIC je naveo primjer komunikacijske kampanje u Gentu, u okviru koje je Vijeće za prehranu u suradnji s lokalnom nevladinom organizacijom izradilo digitalnu kartu kako bi se informiralo javnost o lokacijama na kojima se voće može besplatno ubrati. Naveo da francuska organizacija SOLAAL okuplja dionike iz sektora poljoprivrede, prehrambene industrije i distribucije kako bi potaknula donacije hrane, uključujući neubranu hranu, a u suradnji s Ministarstvom poljoprivrede i prehrambene neovisnosti pokrenula je Nacionalni dan doniranja poljoprivrednih prehrambenih proizvoda. Kad je riječ o 18. i 21. preporuci, EUFIC je naveo da su neke zemlje uvele obrazovanje o hrani u škole i kao primjer naveo Mađarsku, čije je Nacionalno tijelo za sprečavanje rasipanja hrane izradilo obrazovnih program i od 2017. doprlo do više od 25 000 djece te omogućilo osposobljavanje i mentorstvo 1800 nastavnika. U drugim zemljama, kao što je Finska, obrazovanje o rasipanju hrane integrirano je u kurikulum predmeta koji se bave okolišnom održivošću, kao što su studije o okolišu, geografija i domaćinstvo, a finsko Nacionalno tijelo za hranu izradilo je povezane nastavne materijale. Organizacija za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih naroda u suradnji s Međunarodnom koalicijom za sprečavanje rasipanja hrane osmislila je obrazovne priručnike o rasipanju hrane namijenjene djeci osnovnoškolske i srednjoškolske dobi, koji su dostupni na deset jezika na njezinim internetskim stranicama. Namijenjeni su poučavanju djece o društvenim, ekološkim i ekonomskim posljedicama rasipanja hrane, o koristima od smanjenja rasipanja hrane, o tome što se može poduzeti u vezi s rasipanjem hrane i o tome kako dobre navike prenijeti na obitelj i prijatelje. U kontekstu 19. preporuke o dijeljenju hrane EUFIC se osvrnuo na izazove povezane sa sigurnošću hrane na digitalnim platformama. Kao primjer kako se to može prevladati naveo je društveni hladnjak u Helsinkiju, u kojem potrošači mogu donirati i preuzeti višak hrane, a osoblje se brine za pravilno poštovanje postupaka za sigurnost hrane (na primjer, može

se donirati samo neotvorena pakirana hrana). Rad hladnjaka svake godine odobravaju gradske vlasti Helsinkija kako bi se rizici za sigurnost hrane sveli na najmanju moguću mjeru te kako bi se na raspolaganje stavili osposobljavanje i alati koji bi drugima omogućili uvođenje takvih društvenih hladnjaka.

Nakon prvog odgovora članova panela na preporuke građana moderator je sudionike sastanka (putem interneta i uživo) pozvao da postave pitanja i iznio neke primljene komentare o obrazovnim aktivnostima.

Mreža **RÉGAL Normandie** izjavila je da informiranje potrošača ima ograničen učinak na promjenu ponašanja, a rezultati istraživanja pokazuju da praktične aktivnosti kao što je demonstracija kuhanja s ostacima hrane mogu biti najučinkovitije.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i prehrane Slovenije potaknulo je sudjelovanje mladih u događanjima kao što su današnje rasprave s panelom građana i građanki. Osim toga, osvrnulo se na školske programe opskrbe voćem, povrćem i mliječnim proizvodima, pri čemu je predložilo da se u program doda donirana hrana. Istaknulo je da trgovci na malo doniraju višak hrane, no postoje ograničenja zbog dobrovoljne prirode takvih mjera te je predložilo da se učini više kako bi se podržale takve inicijative. Slovensko ministarstvo nadalje je izjavilo da su poljoprivrednicima potrebni alati i druge alternative za podršku u rješavanju problema viška hrane (npr. daljnja obrada kako bi se izbjegao gubitak i rasipanje hrane) te da bi takve inicijative trebale biti uvrštene u nacionalne strateške planove. Na kraju, istaknulo je važnost osposobljavanja svih dionika kako bi se ostvarili željeni ciljevi.

U odgovoru na komentare građana na internetu **nizozemski Centar za prehranu** naveo je da organizatori Tjedna bez rasipanja hrane pokušavaju, primjerice, dobiti besplatan publicitet u televizijskim emisijama kako bi doprli do šire publike. **Independent Retail Europe** izjavio je da je korištenje društvenih medija ključno za dopiranje do mlađe publike i istaknuo da do rasipanja hrane ponekad dolazi jednostavno zbog organizacijskih problema u kućanstvima te nedostatka znanja ili vještina upravljanja, obrade i čuvanja hrane, osobito kad se ne ona može iskoristiti na vrijeme.

Moderator je pozvao građane u panelu da daju kratke završne riječi. Građani su istaknuli važnost dopiranja do različitih ciljnih skupina relevantnim porukama putem odgovarajućih kanala i alata, kao i procjenu učinka takve komunikacije. Sprečavanje rasipanja hrane trebalo bi biti integrirano u nastavne programe i trebao bi se iskoristiti puni potencijal digitalizacije i umjetne inteligencije. Države članice trebale bi više surađivati i koristiti sve relevantne platforme za širenje informacija. Konačno, građani su bili uvjereni da bi moglo doći do stvarne promjene jer toliko ljudi želi pomoći.

8. Završna riječ / zaključak

Gaëtane Ricard-Nihoul, zamjenica načelnika odjela za dijalog s građanima, zahvalila je građanima i sudionicima na doprinosu u ime **Glavne uprave za komunikacije** i pozvala ih da ostanu u kontaktu putem komunikacijskih kanala Europske komisije, posebno Centra EU-a za sprečavanje gubitka i rasipanja hrane. Na taj se način građani mogu informirati o napretku zakonodavnog prijedloga Europske komisije kojim se postavljaju ciljevi smanjenja rasipanja hrane i drugim aktivnostima koji su u tijeku na razini EU-a, kao i provedbi nacionalnih akcijskih planova u državama članicama.

Pojasnila je da Europska komisija ulazi u novu fazu angažmana građana i da će se u budućnosti organizirati više panela europskih građana i građanki posvećenih različitim temama. Objasnila je da Komisija želi stvoriti mrežu bivših sudionika panela građana i građanki koji bi dobivali informacije o aktivnostima angažiranja građana i imali ulogu ambasadora. Svim građanima i građankama u panelima bit će poslana posebna obavijest s objašnjenjem kako se mogu pridružiti toj mreži.

Predsjednik je zaključio sastanak zahvalivši svim sudionicima i naveo da su rasprave ponovno pokazale da sprečavanje rasipanja hrane zahtijeva djelovanje svih članova društva na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini. Primjeri o kojima se razgovaralo pokazali su kako se obveze mogu pretvoriti u djelovanje te brojne mreže i mogućnosti koje postoje za zajednički rad na problemima koji su od ključne važnosti za ljude, društvo i planet u cjelini. Čak i ako nije postignut konsenzus o svim točkama o kojima se raspravljalo, postoji jasna predanost sudjelovanju i moguća su različita rješenja za identificirane probleme. Predsjednik je izrazio uvjerenje da će s obzirom na predanost i podršku građana zakonodavni prijedlog Europske komisije dobiti zamah te da ga Parlament i Vijeće mogu donijeti brzo i u ambicioznom obliku. Na kraju je ponovio da je dijalog s građanima za GU SANTE bio vrlo vrijedno iskustvo te je građanima zahvalio na marljivom radu, a članovima platforme na današnjoj raspravi i povratnim informacijama.